

Andrijana Nikolić

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Crna Gora

friendlyhand@t-com.me

METODIČKI PRISTUP PJESMI *MORE* JOSIPA PUPAČIĆA U ŠESTOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE²⁵

Sažetak

*Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost*²⁶ obavezan je predmet u osnovnoj školi u Crnoj Gori i izučava se svih devet godina školovanja. Čitanjem književnih djela učenik obogaćuje svoj emotivni svijet, a maštanje mu omogućava viši stepen emotivnog i intelektualnog razvoja. Obogaćujući sliku o samome sebi, o svijetu oko sebe, učenici su spremni da razvijaju samokritičnost, a bogateći svoj jezik razvijaće mogućnosti iskaza. Nastava jezika i književnosti namijenjena je za usvajanje drugih kultura i drugih jezika koje bi trebalo izučavati i cijeniti. Nastava predmeta *Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost* upućuje učenike da uvažavaju kulturno nasljeđe čovječanstva, stoga programi ovoga predmeta u osnovnoj školi posjeduju naslove iz književnog stvaralaštva autora iz regiona. Međutim, nastavnim programom predviđeno je da nastavnik ima mogućnost izmjene ili dopune nastavnoga plana, pa će se ovim radom metodički obraditi pjesma *More* hrvatskoga književnika Josipa Pupačića, kao slobodan izbor nastavnika u cilju izučavanja hrvatskoga pjesništva, kulture i običaja, uz korištenje internet stranica za bliže upoznavanje sa temom.

Ključne riječi:

more, pjesnik, učenik, nastavnik, lirska pjesma

25 Tekst je pisan crnogorskim jezikom.

26 Ministarstvo prosvjete i sporta *Rješenjem o utvrđivanju opšteg dijela javno važećeg obrazovnog programa za osnovno obrazovanje i vaspitanje*, broj: 01-5662, od 15. septembra 2011. godine, utvrdilo je naziv predmeta *Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost*. Ministarstvo prosvjete *Rješenjem o utvrđivanju opšteg dijela javno važećeg obrazovnog programa za osnovno obrazovanje i vaspitanje*, broj: 023-475/2017-2, od 28. marta 2017. godine takođe je utvrdilo naziv predmeta *Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost*.

Uvod

Da bismo razumjeli emotivni i intelektualni razvoj djeteta od dvanaest godina,²⁷ treba da naglasimo da su tekstovi za predmetno izučavanje pažljivo odabrani na osnovu kriterijuma estetske vrijednosti i primjerenosti tekstova (tematski, strukturno i stilski) uzrastu učenika i njihovom kulturnom i životnom iskustvu. To je spisak sa kojeg nastavnik bira tekstove prema svojim profesionalnim kriterijumima, ali spisak ne ograničava nastavnika. Naprotiv – za čitanje nastavnik može izabrati i neki drugi prikladan tekst koji nije na spisku, ali treba da vodi računa o navedenim kriterijumima, kao i o proporcionalnom odnosu rodova i vrsta, odnosno o ciljevima i ishodima programa za određeni ciklus i dob djeteta.²⁸

27 U knjizi *Opšta psihologija* Nikola Rot navodi da period od dvanaest godina spada u period kasnog djetinjstva (rano djetinjstvo je do kraja šeste godine, srednje djetinjstvo od kraja šeste do kraja devete godine i kasno djetinjstvo od kraja devete do kraja dvanaeste godine) i da se graniči sa periodom mladalačkog doba, te da ovaj period karakteriše značajan intelektualni i socijalni razvoj kada se razvija operaciona inteligencija uz razvijenost operisanja apstraktnim pojmovima i razvijanje hipotetičko-deduktivnog mišljenja. Mladi posjeduju sposobnosti da iz zamišljenih pretpostavki izvedu razne logički moguće posljedice (Rot 1987, 62 – 63).

28 Za predviđeni broj časova za nastavu književnosti, treba planirati čitanje i interpretaciju onoliko tekstova koliko je potrebno da učenici na najbolji način dostignu programom predviđene ishode. Ne treba insistirati na čitanju svih (ili većine) predloženih tekstova jer je to u odnosu na predviđeni broj časova teško postići.

Tabela 1. Predloženi tekstovi za šesti razred osnovne škole

<i>Predloženi tekstovi za šesti razred</i>	<i>Prijedlog djela za čitanje kod kuće</i>
Vitomir Nikolić: <i>Moje poštovanje vrapci</i> Aleksandar Ivanović: <i>Biljarda</i> Safet Hadrović Vrbički: <i>Razlog za moju pjesmu</i> Dragomir Brajković: <i>Gradovi u meni</i> Vojislav Ilić: <i>Zimsko jutro</i> Miroslav Antić: <i>Tajna</i> Vesna Parun: <i>Djedove obrve</i> Narodna epska pjesma: <i>Ženidba kralja Vukašina</i> Narodna lirska pjesma: <i>Smiješno čudo</i> Narodna lirska pjesma: <i>Jablanova moba</i> Ivo Andrić: <i>Knjiga</i> Branko Ćopić: <i>Surovo srce</i> Prežihov Voranc: <i>Đurđevak</i> Hasnija Muratagić-Tuna: <i>Sat</i> Džonatan Svift: <i>Guliver među patuljcima (odlomak)</i> Šel Silverstejn: <i>Dobro drvo</i> Nada Iveljić: <i>Zid</i> Hans Kristijan Andersen: <i>Djevojčica sa šibicama</i> Mihael Ende: <i>Beskrajna priča</i> Vilijem Sarojan: <i>Tata, ti si lud</i> Kemal Musić: <i>Zasjeda (odlomak, II cjelina)</i> Narodna basna: <i>Pobratimstvo vuka i psa</i> Narodna bajka: <i>Djevojka cara nadmudrila</i> Narodna priča: <i>Uvreda dobrom vraćena</i> Romska narodna pjesma: <i>Bog i robija</i> Dušan Radović: <i>Kapetan Džon Pipfoks</i> Zoran Popović: <i>Slučaj poštanskog sandučeta</i> Dragana Kršenković-Brković: <i>Hozentaurus</i>	Danijel Defo: <i>Robinson Kruso</i> Erih Kestner: <i>Emil i detektivi</i> Mihailo Gazivoda: <i>Razgovor uz oganj</i> Branislav Nušić: <i>Hajduci</i> Crnogorske narodne bajke: <i>Baš-čelik, Đevojka brža od konja, Mustafa i Merima, Čoso i divovi, Međedović, Zla braća, Tica đevojka (Vatra samotvora)</i>

Savremena istraživanja kod nas (Pešikan i Lalović 2015)²⁹ i u svijetu (Yoder 2014)³⁰ ukazuju na to da među nastavnicima, kreatorima obrazovne politike i istraživačima postoji opšta saglasnost da:

- nastavnici i nastavnice značajno utiču na to kakva će ličnost učenik/učenica postati, a ne samo na ono što će naučiti;
- nastava uspješnog nastavnika/nastavnice podstiče sve aspekte razvoja djeteta;
- kad nastavnici pridaju važnost ličnosti i karakteru djeteta, učenici shvataju da su njihovo znanje i ličnost vrijedni;
- učenici najbolje uče kad se osjećaju prihvaćenim, podržanim i sigurnim.

Ključne kompetencije za 21. vijek predstavljaju kombinaciju znanja, vještina i stavova potrebnih mladima kako bi se razvijali i kvalitetnije živjeli, uspješno zapošljavali i razvijali karijeru, bili aktivno i konstruktivno uključeni u društvene procese. One jasno ukazuju na vaspitne ciljeve, odnosno na socijalne i emocionalne vještine (saradnja, motivacija, istrajnost, etičnost, preduzimljivost, kreativnost...) koje treba razvijati (Evropska komisija 2012).³¹

Preduzimljivošću nastavnika i njegovim odnosom prema učenicima, stvaraće se konstantna atmosfera obostrane uzajamnosti: davanje znanja i očekivanje usvojenih znanja. „Stvaranje klime“ proces je u kojem su nastavnik i učenik od prvoga dana upoznavanja i taj proces posjeduje izvjesne oscilacije, jer se klima u učionici stalno mijenja. Različiti aspekti klime u stalnoj su i dinamičnoj interekaciji sa faktorima razvoja učenika, stvarajući na taj način široku mrežu uticaja na učenje i postignuća svakog učenika i učenice (Vujović i Backović, 2018). Zato je na nastavniku da stvori klimu uvažavanja i prihvatanja, bez obzira što nastavnik nije jedini tvorac klime u učionici, on je taj koji svojim postupcima, svojim raspoloženjem i stavovima utiče na stvaranje

29 https://www.unicef.org/montenegro/UNICEF_Uloga_skole_u_razovju_vrlina_vrijednosti_i_vjestina_ucenika_i_ucenica.pdf.2.

30 <https://gtlcenter.org/sites/default/files/TeachingtheWholeChild.pdf>.

31 Studija EK *Razvijanje ključnih kompetencija u europskim školama* dostupna je i na: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/145HR.pdf.

opšte klime u učionici. Iz iskustva je primjenjiva teorija da učenici uvažavaju, vole i odgovaraju zadacima kod onih nastavnika koji će pored predavačkih kompetencija pokazati visok stepen pedagoške ličnosti, pravičnosti i uvažavanja učenikovih odgovora s krajnjim ciljem da se konstruktivnim dijalogom dođe do zaključka, bilo da je u pitanju drugačiji stav prema književnom djelu ili različito mišljenje u odjeljenskoj zajednici. Da li će neko postupanje u nastavi dati dobre ili loše rezultate, zavisi od toga *kako, gdje, kada i koliko i pod kojim okolnostima* se ono izvodi. Zato su neophodni principi *uslovnosti i razložnosti* za primjenu konkretnih postupaka koji obavezuju nastavnika da stvara metodologiju koja najviše odgovara ostvarivanju nastavnih ciljeva u *tekućoj situaciji* (Nikolić 2006). Principom uslovnosti kod nastavnika će se pojačati intencija ka *istraživačkoj, stvaralačkoj i problemskoj nastavi* (Nikolić 2006).

S obzirom na to da učenici u šestom razredu osnovne škole imaju solidna predznanja iz oblasti književnosti i književne teorije, predložena lirska umjetnička pjesma *More* odgovara uzrastu učenika, njihovom emocionalnom i intelektualnom razvoju.

Obrazovno-vaspitni ishodi

U šestom razredu osnovne škole učenik treba da savlada sedam (7) obrazovno vaspitnih ishoda, a na kraju usvajanja svakoga od navedenih ishoda učenik bi trebao:

1. da s razumijevanjem *čita* i sluša književnoumjetnički tekst, vrednuje ga i pravi razliku između umjetničkog i neumjetničkog teksta;
2. da uočava i upoređuje književne likove, analizira njihove postupke i identifikuje se s njima;
3. da demonstrira razumijevanje i doživljavanje tekstualne stvarnosti uočavajući elemente fabule;
4. da obrazlaže doživljaj i značenje književnih vrsta na osnovu sopstvenog *čitalačkog* iskustva i književnoteorijskog znanja;

5. da doživljava i vrednuje pozorišne predstave, radijske-igre i avanturističke filmove;
6. da demonstrira literarno-estetske doživljaje recitovanjem, pripovijedanjem i dramskim oblikovanjem literature;
7. da stvara svom uzrastu odgovarajuće usmene i pisane tekstove po ugledu na umjetničke.

Navedeni ishodi nastave predmeta *Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost* realizuju se u okviru četiri aktivnosti sporazumijevanja: *slušanje, čitanje, govorenje i pisanje*. Na taj način učenici ovladavaju komunikacijskom jezičkom kompetencijom i tako stiču osnove čitalačke, medijske, informacione i interkulturalne pismenosti, što je preduslov za lični razvoj, uspješno školovanje, cjeloživotno učenje i kritički odnos prema nizu pojava u društvenom i poslovnom životu. Svrha nastave jezika i književnosti jeste da se učenik osposobi za najbolje praktično i stvaralačko savladavanje sve četiri aktivnosti sporazumijevanja i da upozna osnove jezika kao sistema. Taj smisao i namjena predmeta, na raznim stepenima školovanja, prilagođava se mentalnoj zrelosti i sposobnosti razumijevanja, tj. razvojnom nivou učenika. Uvažavaju se kognitivne i jezičke faze razvoja učenika i podstiče cjelovito ostvarivanje njihovih potencijala.³²

Planiranje

Neposredno pripremanje za nastavu u pristupu koji smo prihvatili u našem obrazovnom sistemu primarno se sastoji od kreiranja nastavnih situacija koje će učenika učiniti aktivnim konstruktorom vlastitih znanja, pa takav pristup poučavanju i učenju, po prirodi stvari, zahtijeva i nastavnika kao aktivnog i doživotnog učenika, tj. onoga tko i dalje kroz proces aktivnog učenja konstruiše svoja znanja doprinoseći tako kvalitetu vlastite nastave (Popović 2020).

Veoma je bitno da se nastavnik vodi ishodima, kako bi efikasnije osmislio čas, a samim tim nastavni proces usmjerio ka aktivnostima učenika. U nastavnim

32 Predmetni program *Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost za I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole*, Zavod za školstvo, Podgorica, 2017.

planovima za svaku školsku godinu nastavnik ima već unaprijed ispisane moguće aktivnosti i na taj način pomaže sebi da što kreativnije i inovativnije osmisli čas. Međutim, za izmjenu i dopunu postojećega plana nastavnik treba da ima više godina iskustva kako bi unio novo djelo u nastavni program. Prema predmetnom programu u drugom ciklusu,³³ 40 % časova predmeta odnosi se na nastavu književnosti, a 60 % na nastavu jezika. Planirano je 136 časova za predmet *crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost* u šestom razredu (četiri časa sedmično). Dozvoljenu izmjenu i/ili dopunu programa u obimu od 20 % postojećega programa nastavnik najčešće planira u okviru časova koji su predviđeni za saradnju s lokalnom zajednicom. Samim tim se očekuje od nastavnika da će izmjenama i dopunama programa izvijestiti aktiv nastavnika o planiranoj izmjeni te se u ovakvim slučajevima najčešće vrši hospitacija časa na zahtjev predmetnog nastavnika. Hospitaciju vrše predmetni nastavnici, pedagog i psiholog, a moguće je i učešće direktora i/ili zamjenika direktora škole. Ovako isplaniran čas obično se planira kao ogledni čas jer će se nastavnik potruditi da kroz život, rad i pjesništvo Josipa Pupačića, približi učenicima osjećaj za zavičajnost pjesnika, te za njegovu jezičku i kulturološku različitost.

Organizacija nastavnoga časa

I Uvodni dio časa: 10 minuta

Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

- najava teme, upoznavanje sa pjesnikom, situiranje pjesnika i pjesme kroz geografski i muzički korpus (uočavaju geografsku blizinu Hrvatske i upoznaju se sa jadranskom obalom od crnogorskog primorja do Istre, upoznaju se sa klapskom pjesmom);
- podjela fotokopija pjesme učenicima, interpretativno čitanje, emotivna pauza – odabir metodičkog načela: Volimo li, koga i šta? Pitanje se odnosi na pojam *zavičaj*.

33 Prvi ciklus – I, II, III razred osnovne škole, drugi ciklus – IV, V, VI razred osnovne škole, treći ciklus – VII, VIII, IX razred osnovne škole.

Internet stranice:

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Slime>

<https://www.youtube.com/watch?v=pZE6EwOOzEo> (recitacija pjesme *More*)

<https://www.youtube.com/watch?v=fUyfojqjV2k> (klapa Fortunal: *More*)

II Središnji dio časa: 30 minuta

Interpretacija pjesme:

Učenici određuju temu pjesme, vrstu pjesme, određuju pjesničke audiovizuelne i taktilne slike, pronalaze stilske figure, likovno i grafički se izražavaju na hamer papiru i metodom demonstracije prikazuju rezultate svoje grupe.

III Završni dio časa: 5 minuta

Izvođenje zaključaka, zadavanje domaćeg zadatka da odslušaju <https://www.youtube.com/watch?v=DZzDe9fI72U> (Bokeljski mornari).

Predmet: Crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost	Razred: VI	Odjeljenje 3
Ishodi časa: - razumije <i>temu</i> pjesme; - uočava i doživljava zvučnost pjesme, razumije ulogu zvučnog oblikovanja teksta; zapaža ponavljanja pojedinih glasova; - objašnjava zašto se pjesnički jezik razlikuje od jezika svakodnevne upotrebe; - prepoznaje imenicu <i>more</i> kao glavnog nosioca radnje koji ima personificirano značenje; - uočava stilsku figuru asonancu i objašnjavaju njenu funkciju u tekstu; - prepoznaje metaforičnost izraza; - uočava likovnost teksta i različite dužine stihova; - uočava slobodan stih; - razumije zašto je pjesma opisna; - razumije pojam <i>pejzaž</i>; - demonstrira asocijativne sposobnosti koje proizilaze iz čitanja; - doživljava i razumije upotrebu sinonima; - uz pomoć nastavnika prepoznaje jednostavnu simboliku mira za ljude koji su rođeni na moru; - uočava geografsku prepoznatljivost morske obale i pejzaža; - uočava kulturološke sličnosti kroz klapsko pjevanje (sličnost sa bokeljskim klapama).		
Nastavni sadržaj: <i>MORE</i> Josip Pupačić	Planirani broj časova: 1	

Tip časa: obrada i interpretacija lirske umjetničke pjesme	Oblici rada: - grupni - frontalni - individualni	Nastavne metode rada: - tekst metoda (pisani i grafički radovi, crteži) - metode istraživanja - verbalne metode (monološka, dijaloška, diskusija) - metoda grozda - demonstrativna monološka - umjetničko slikanje, kao izraz doživljenog - muzičko-ritmička - igrovne aktivnosti - kombinovani rad	Nastavna sredstva: - fotokopija pjesme - računar - projektor - hamer papir /4 komada/ - krede, flomasteri, selotejp - tabla
Korelacija: muzičko, likovno, geografija	Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda: Sadržaji/pojmovi: lirika; pjesnik; pjesnički jezik; stilske figure: <i>personifikacija,</i> <i>asonanca,</i> <i>metafora;</i> pejzaž; opisna i ljubavna pjesma	Napomene o realizaciji: Za realizaciju navedenih ishoda odabrana je lirska umjetnička pjesma hrvatskoga pjesnika Josipa Pupačića <i>More</i> koja će afirmaciju željenih ciljeva i aktivnosti doživjeti metodom grozda uz metode istraživanja i komponovanja. U kompilaciji sa navedenim koristi se metoda: razmisli i razmijeni u paru/grupi uz slikarski impuls koji je reakcija na čulno doživljavanje / zatvorenih očiju/ i realizovan na vizualnoj koncepciji stvaralačke grupe.	

Aktivnosti učenika:

- slušaju interpretativno recitovanje pjesme pomoću računara i projektora;
- slušaju i gledaju klapsko pjevanje, pjesma *More* u izvedbi klape Fortunata;
- samostalno čitaju pjesmu sa papira koji im je podijelila nastavnica.
- Prije nego što su se podijelili u grupe, učenici su odredili temu pjesme i zaključili da je **more** tema pjesme, a da more ima dvojako značenje: **stvarno more** i metafora za voljenu osobu, koju naziva **more zlato**.

Učenici su podijeljeni u 5 grupa, svaka grupa dobija zadatak za samostalno istraživanje.

- **Prva grupa** analizira riječ MORE u kontekstu pjesnikovog doživljaja mora čežnji i težnje za pučinom i plavetnilom. Učenici dočaravaju pjesnikove asocijacije, metodom grozda dopisuju vizuelne asocijacije (doživljene kroz slušanje pjesme zatvorenih očiju).
- **Druga grupa** analizira metaforičko značenje riječi MORE koju će predstaviti metodom grozda dopisujući vizuelne asocijacije (doživljene kroz slušanje pjesme zatvorenih očiju). Ova grupa interpretira čežnju lirskog subjekta za vječnom ljubavlju pjesnika za rodnim zavičajem, služeći se biografijom pisca iz rane mladosti.
- **Treća grupa** analizira stilske figure: personifikaciju, metaforu i asonancu. Objasniće funkciju ovih stilskih figura i njihovo značenje za pjesmu, ali i za pjesnika.
- **Četvrta grupa** nacrtat će tri pjesničke slike kroz strip sa zadatkom da usmeno izdvoje audio, vizuelne i taktilne slike.
- **Peta grupa** ima zadatak da uz pomoć trijanglera i štapića za muzičko osmisli ritmičku organizaciju pjesme.

Aktivnosti nastavnika:

Priprema čas, pripremajući nastavna sredstva. Nastavnik na čart papiru pripremi tabelu u koju će, prilikom pripreme upisati najvažnije podatke o piscu i njegovom životu. Napomena: Da bi učenici razumjeli pjesnikovu ljubav prema moru, nastavnik će ih prethodno upoznati sa kratkom biografijom pjesnika, uz koju će prikazati i fotografije rodnog pjesnikovog Slimena kraj Omiša (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Slime>).

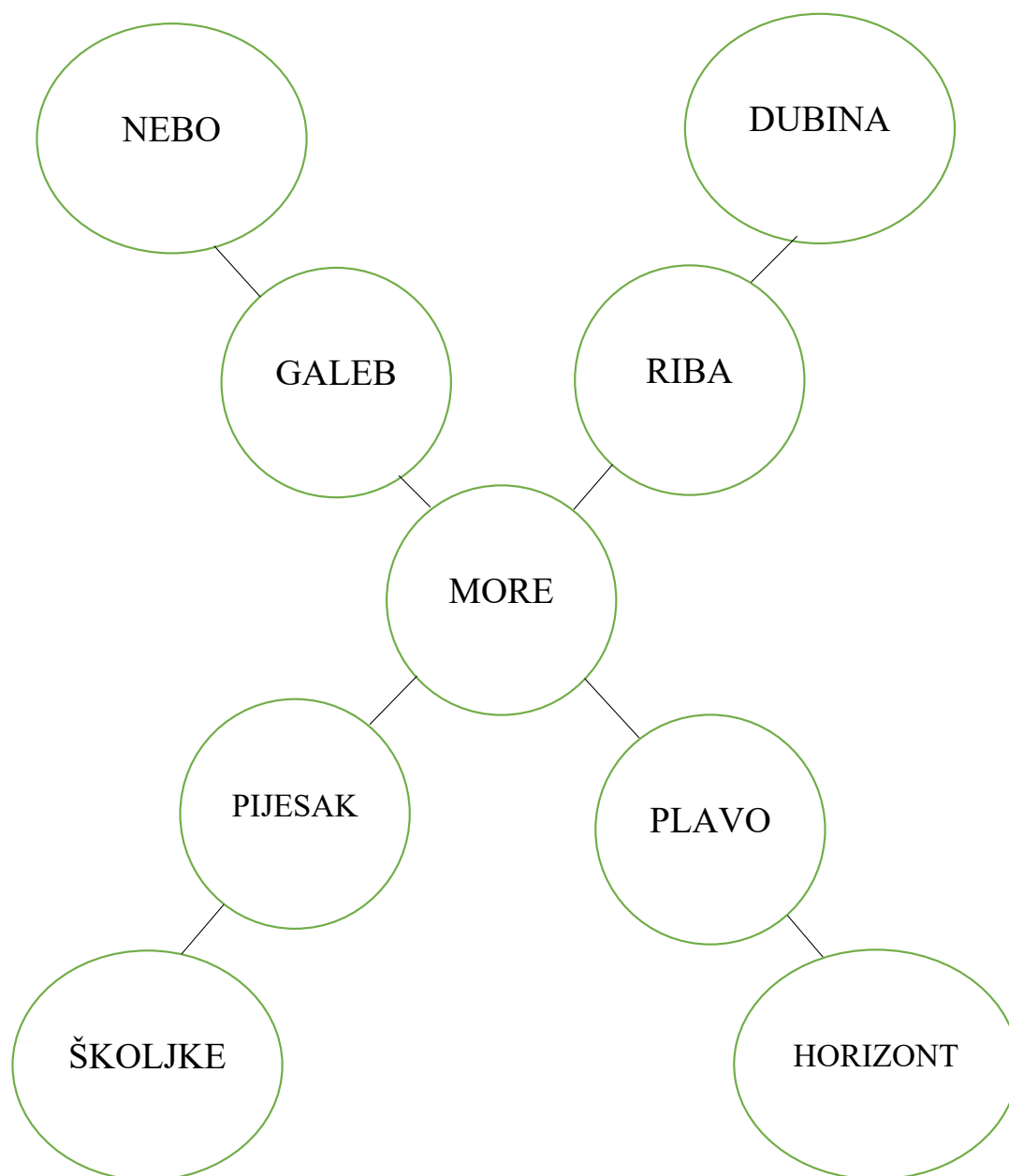
Osnovni biografski podaci 19. 9. 1928. — 23. 5. 1971.	Odlike
Djetinjstvo	Život nije mazio pjesnika Josipa Pupačića. Rođen je 1928. godine u mjestu Slime kraj Omiša.
Mladalaštvo	Pupačić nakon klasične gimnazije u Splitu odlazi na studij književnosti u Zagreb. Od 1959. godine asistent je pri Katedri za stariju hrvatsku književnost Filozofskog fakulteta, a u Lyonu i Londonu je lektor i profesor hrvatskog jezika. Njegovu mladost duboko je obilježila smrt trojice braće, koji su poginuli od strujnog udara dok su radili u hidroelektrani na rijeci Cetini. Ta ga je nesreća ispunila dubokim razočaranjem u Boga i ljude, te sam bilježi da taj izazov „nije izdržao“. U svojoj poeziji razrješava svoj odnos sa smrću, te prihvata poziv u život, kojega osjeća u svom dubokom odnosu s morem.

- Nakon završenog rada, svaka grupa izabere predstavnika koji nosi hamer papir svoje grupe, do školske table, lijepi ga i demonstrira rad grupe. - Prva grupa napisala je riječ: MORE. Moguće vizuelne asocijacije metodom grozda su: GALEB, NEBO, RIBA, DUBINA, PIJESAK, PLAVO, ŠKOLJKE, HORIZONT. Sloj značenja prednjači nad slojem zvukova i predmeta. Opsjednutost prema moru, ali i prema zavičaju je sastavni dio pjesnikovog života. Pjesma <i>More</i> nije samo pjesma moru i pjesma o moru, već pjesma o životu kraj mora i vezanosti za more. More je pojam za ljepotu, ali i opstanak. More hrani i liječi svojom nepreglednošću. - Druga grupa analizirala je metaforičko značenje riječi MORE, predstavljeno metodom grozda. Učenici će objasniti šta je to metafora i na koji način se ona upotrebljava i koji je smisao metafore. Ova grupa interpretirala je čežnju lirskog subjekta i njegovu ljubav prema rodnom zavičaju, njegovim sukobima, služeći se biografijom pisca iz rane mladosti, ali i čežnju za voljenom osobom. Mogući su odgovori druge grupe: na metaforičan izraz MORE ZLATO: <u>more smiruje, more liječi, more hrani, more je ljepota, more je bogatstvo, more je ljubav, more je čežnja.</u>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="726 344 963 1431"> Mladost, srednje doba </td><td data-bbox="963 344 1362 1431"> Godine 1967. potpisuje <i>Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika</i>. Izjava je sastavljena 9. III. 1967. u Matici hrvatskoj, koju je potom prihvatila većina hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova i potpisao veći broj javnih i kulturnih djelatnika. Njome se zahtijeva ravnopravan položaj hrvatskog jezika u jugoslavenskoj federaciji, slobodno oblikovanje hrvatskog jezika u skladu s hrvatskom tradicijom te puna afirmacija hrvatskog jezika u svim sferama života. Bila je osuđena od komunističkih vlasti, a mnogi njezini potpisnici bili su sankcionisani. </td></tr> <tr> <td data-bbox="726 1431 963 1843"></td><td data-bbox="963 1431 1362 1843"></td></tr> </table>	Mladost, srednje doba	Godine 1967. potpisuje <i>Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika</i>. Izjava je sastavljena 9. III. 1967. u Matici hrvatskoj, koju je potom prihvatila većina hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova i potpisao veći broj javnih i kulturnih djelatnika. Njome se zahtijeva ravnopravan položaj hrvatskog jezika u jugoslavenskoj federaciji, slobodno oblikovanje hrvatskog jezika u skladu s hrvatskom tradicijom te puna afirmacija hrvatskog jezika u svim sferama života. Bila je osuđena od komunističkih vlasti, a mnogi njezini potpisnici bili su sankcionisani.		
Mladost, srednje doba	Godine 1967. potpisuje <i>Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika</i>. Izjava je sastavljena 9. III. 1967. u Matici hrvatskoj, koju je potom prihvatila većina hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova i potpisao veći broj javnih i kulturnih djelatnika. Njome se zahtijeva ravnopravan položaj hrvatskog jezika u jugoslavenskoj federaciji, slobodno oblikovanje hrvatskog jezika u skladu s hrvatskom tradicijom te puna afirmacija hrvatskog jezika u svim sferama života. Bila je osuđena od komunističkih vlasti, a mnogi njezini potpisnici bili su sankcionisani.				

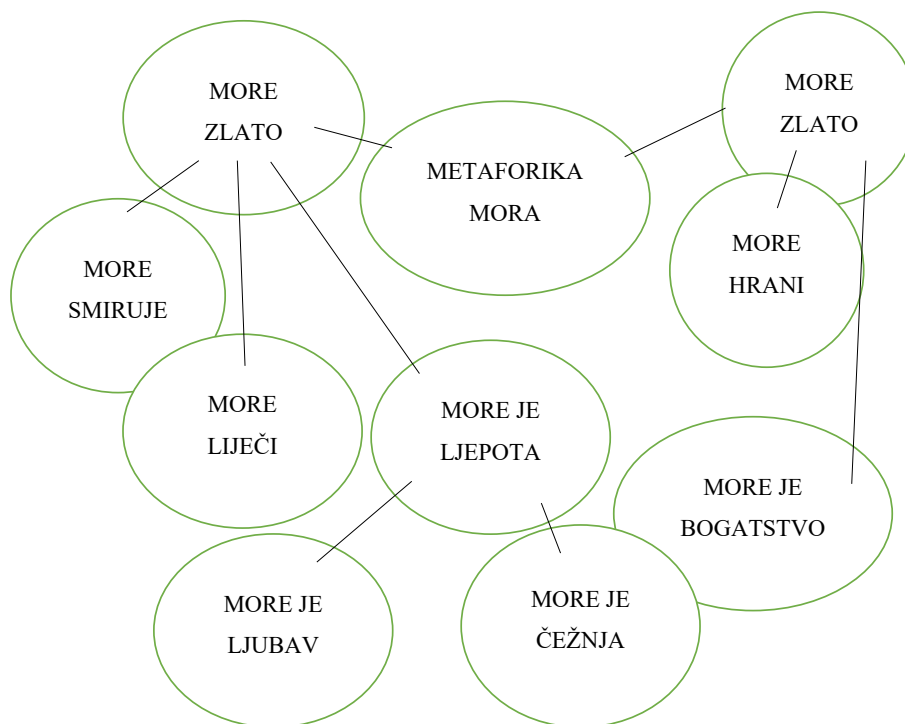
Treća grupa odredila je stilske figure: PERSONIFIKACIJA <i>...more gdje se k meni penje</i> <i>...more dobro jutro veli</i> <i>...i ono sluša mene</i> <i>...a more sluša pa se smije</i> <i>...pa šuti pa se smije pa se penje</i> <i>...more gdje se k meni penje</i> <i>...dobro jutromore more kaže</i> <i>...zagrli me more oko vrata</i> <i>... more i ja i ja s morem zlatom</i> <i>sjedimo skupa na žalu vrh brijega</i> <i>i smijemo se i smijemo se moru.</i> METAFORA <i>i gledam more i gledam <u>more zlato</u></i> <i>i dobro jutro kažem <u>more zlato</u></i> ASONANCA <i>dobro jutromore more kaže</i> (glas o – 5 puta) <i>more i ja i ja s morem zlatom</i> (glas a – 3 puta) <i>i smijemo se i smijemo se moru</i> (glas i – 4 puta, glas e – 4 puta) Pošto je druga grupa odredila metaforu, treća grupa će objasniti stilske figure: personifikaciju (kada se neživim pojavama daju ljudske osobine) i asonancu (ponavljanje istih samoglasnika radi postizanja ugođaja: nostalgije, ushićenja, smirenja). Učenici će objasniti da su stilske figure u službi oživljavanja objekta pjevanja, čime je lirski subjekat doprinio da se more metaforom preobražava u dragu osobu, a uz asonantno ponavljanje samoglasnika upotpunjava se harmonija pjesničke slike. Četvrta grupa nacrtat će tri pjesničke slike kroz strip i iskazati osjećanja lirskog subjekta te strip upotpuniti stihovima iz pjesme: - audio: <i>i ono sluša mene ja mu šapćem / o dobrojutromore kažem tiho / pa opet tiše ponovim mu pozdrav;</i> - vizuelna: <i>i more i ja i ja s morem zlatom / sjedimo skupa na žalu vrh brijega;</i> - taktilna: <i>i zagrli me more oko vrata i dobrojutromore.</i>	Zrelo doba Pupačić je bio urednik književnih časopisa <i>Krugovi</i> i <i>Književnik</i>. Zajedno sa svojim naraštajem oko časopisa <i>Krugovi</i>, tražio je dublji, istinitiji životni realitet. Odmjerenom strukturom svojih refleksivnih metaforičkih pjesama očituje iskonsku vezanost uz podrijetlo i zavičaj. Ne privlači ga egzotičnost mediteranskog krajolika, koliko svijest o pripadnosti, te svijest o ljudskom bivanju u jedinstvu sa zemljom kojoj pripadaju. U tu se bliskost uklapa i Pupačićeva vezanost uz more i njegovo vječno beskrajno bivstvo. Najbolji je lirski izraz te tematike antologijska pjesma <i>More</i>. Pesimističan osjećaj života prouzročen tragičnim događajima u porodičnom i ličnom životu, posebno u pjesmi <i>Tri moja brata</i> (o smrti trojice braće), uzdiže Pupačićev lirski iskaz do vasijskih razmjera. Između prve Pupačićeve zbirke <i>Kiše pjevaju na jablanima</i> (1955.) i posljednje <i>Moj križ svejedno gori</i> (1971.) prisutna je kriza u pjesnikovu stvaralaštvu koja se poklapa sa njegovim sukobima s nekim pojavama u društvu. Inspiraciju za lirski iskaz Pupačić je uvijek nalazio u ljepoti zavičaja, u sjećanjima na djetinjstvo. Poginuo je u avionskoj nesreći na Krku. U nesreći su poginule i njegova supruga i kćerka. Pogibija U Slimenu kod Omiša svaku se godinu održavaju dani posvećeni Josipu Pupačiću. U Podstrani se svakoga kolovoza od 1997. godine održava književna i kulturna manifestacija „Dobro jutro more!“ . Njegovo ime nose ulica i osnovna škola u Omišu.
--	--

Peta grupa pokazat će ritmičko umijeće sa štapićima za muzičko i uz pomoć triangla izvesti ritam pjesme uz intonativno „mmmm” kojim će obogatiti slušnost pjesme i uz šaputanje: <i>more, more, more</i>, naglašavajući samoglasno <i>o</i> kojim će dodavati ili oduzimati intonaciju, stvarajući osjećaj spokoja i uobražavajući šum mora. PRILOG: tekst pjesme <i>More</i> More <i>i gledam more gdje se k meni penje i slušam more d o b r o j u t r o v e l i i ono sluša mene i ja mu šapćem o d o b r o j u t r o m o r e kažem tiho pa opet tiše ponovim mu pozdrav a more sluša pa se smije pa šuti pa se smije pa se penje i gledam more i gledam more zlato i gledam more gdje se k meni penje i d o b r o j u t r o kažem m o r e z l a t o i d o b r o j u t r o m o r e m o r e kaže i zagrlj me more oko vrata i more i ja i ja s morem zlatom sjedimo skupa na žalu vrh brijega i smijemo se i smijemo se moru</i> Sublimirajući svoje istraživačke rezultate, djeca su upoznata sa značenjskim slojem pjesme. Ovakvo učenje ostaje u sjećanju doživljavanja kroz razne metode i produbljuje njihov interes za ovakvom vrstom stvaralaštva uz razvijanje asocijativnih doživljajnih modela.	Podaci su prilagođeni uzrastu od 12 godina. - Upućuje učenike na novi način doživljavanja poetskog teksta. - Nastavnik interpretativno čita pjesmu dok učenici sjede opušteno zatvorenih očiju. Ovakav vid doživljavanja poetskog stvaralaštva pokazao se veoma uspješnim u nastavi materinjeg jezika. Učenici su iznenađeni novom nastavnim metodom i koncentrišu se maksimalno na vizualizaciju. Nakon čitanja, nastavnik će učenicima uključiti recitaciju sa linka (https://www.youtube.com/watch?v=pZE6EwOOzEo), a nakon emocionalne pauze pustiće muzičku numeru kako bi učenicima bio blizak muzički kulturološki obrazac. (https://www.youtube.com/watch?v=fUyfojqjV2k (klapa Fortunat: <i>More</i>)). Nastavnik organizuje rad u grupama: - upućuje učenike na sistem rada, da na čart papirima metodom grozda ispišu vizuelne asocijacije u odnosu na čulni doživljaj pjesme. - Ukoliko je potrebno, učenici sami, još jednom čitaju pjesmu. - Pomaže učenicima u radu. - Pomaže u spoznajnom dijelu učeničkih aspiracija. - Pregleda izrađene zadatke. - Zadaće domaći zadatak da samostalno u slobodnom stihu napišu pjesmu moru ili o moru koristeći se savladanim stilskim figurama. Na kraju časa nastavnik će učenicima zadati zadatak da na YouTube kanalu odslušaju pjesmu po izboru klape Bokeljski mornari (https://www.youtube.com/watch?v=DZzDe9f172U).
--	---

1. MOGUĆI ODGOVORI PRVE GRUPE.
ASOCIJACIJA NA POJAM – MORE

2. MOGUĆI ODGOVORI DRUGE GRUPE: METAFORIKA MORA

Zaključak

Kombinacijom nastavnih metoda nastavnik će sa učenicima analizirati i sintetizirati lirsku umjetničku pjesmu *More* Josipa Pupačića. Izvedeći apstraktne pojmove, konkretiziraće estetiku umjetničkog djela koristeći se metodama dedukcije kojima će podstaknuti učenike na istraživanje i samostalno donošenje zaključaka. Stručnim metodama (pozitivističkom, impresionističkom, filozofskom, jezičko-stilskom, komparativnom, psihološkom, biografskom i sociološkom) nastavnik je poduprijedio razvoj kritičkog mišljenja kod učenika. Primjenom nastavnih sredstava omogućio je konkretizaciju apstraktnih pojmova i pojava koje je približio dječijem uzrastu uz poštovanje nastavnih ishoda časa, dok je djecu motivisao da se uključe u empirijske procese. Demonstracijom izlaganja učenici stiču samopouzdanje, a njihova rješenja na hamer papiru ostaju u učionici, na vidnom mjestu, kako bi podstakla druga odjeljenja i nastavnike da uplove u nova književna ostvarenja koja nisu predviđena planom.

Literatura

Antić, S., Pešikan, A., Ivić, I. (2015). Vaspitna funkcija nastave prirodnih nauka. „Nastava i vaspitanje”, 65 (4), 615 – 629.

Nikolić, M. (2006). *Metodika nastave srpskog jezika i književnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Popović, D. (2020). Pripremanje za čas u nastavi jezika i književnosti i promjena obrazovne paradigme. „Vaspitanje i obrazovanje“, časopis za pedagošku teoriju i praksu, 45 (4), 49 – 66. UDK – 37, ISSN 0350 – 1094.

Predmetni program „Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost“ za I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole, Podgorica: Zavod za školstvo, 2017.

Rot, N. (1987). *Opšta psihologija* (deseto izdanje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Studija EK *Razvijanje ključnih kompetencija u europskim školama*. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/145HR.pdf.

Vujović, S. Backović, A. (2018). *Moje vrijednosti i vrline-razvoj socijalnih i emocionalnih vještina u osnovnoj školi*, vodič kroz predmetne programe. Podgorica: Zavod za školstvo.

Internet stranice:

<<https://hr.wikipedia.org/wiki/Slime>>, pristup: 11. lipnja 2021.

<<https://www.youtube.com/watch?v=pZE6EwOOzEo>>, pristup: 11. lipnja 2021.

<<https://www.youtube.com/watch?v=fUyfojqjV2k>> (Klapa Fortunal: „More“), pristup: 11. lipnja 2021.

<<https://www.youtube.com/watch?v=DZzDe9fI72U>>, pristup: 11. lipnja 2021.

METHODICAL APPROACH TO JOSIP PUPAČIĆ'S POEM *MORE* IN THE SIXTH GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL

Summary

Montenegrin-Serbian, Bosnian, Croatian language and literature is a compulsory elementary school subject in Montenegro and is taught for all nine years of schooling. Reading literary works helps students enrich their emotional worlds, and imagination allows them a higher degree of emotional and intellectual development. Through enriching the image of themselves, of the world around them, students become ready to develop self-criticism, and enriching their language will help them develop the possibilities of expression. Language and literature classes are intended for the adoption of knowledge on other cultures and other languages that should be studied and appreciated. During the classes of the subject *Montenegrin-Serbian, Bosnian, Croatian language and literature* students are taught to respect the cultural heritage of humanity, therefore the programs of this subject in elementary school include titles belonging to the literary creation of authors from the region. However, the curriculum allows the teacher the possibility of amending the plan, and thus this paper will methodically analyze the poem *More* by Croatian writer Josip Pupačić, freely chosen by the teacher in order to study Croatian poetry, culture and customs, with the use of websites for a better acquaintance with the topic.

Keywords:

sea, poet, student, teacher, lyric poem